

1. Lausuntopyyntö ja lausunnon sisältö

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa HE 47/2025 vp johdosta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia (RL) siten, että RL 11 lukuun lisättäisiin vakavan kansainvälisen rikoksen kieltämistä koskeva rangaistussäännös.

2. Uusi tunnusmerkistö ja siihen liittyvät perustuslailliset ongelmat

Ehdotetussa RL 11:10 b:ssä säädettäisiin seuraavasti:

Vakavan kansainvälisen rikoksen kieltäminen

Joka julkisesti kieltää, puolustelee tai vakavasti vähättelee tunnustetun kansainvälisen tuomioistuimen lainvoimaisella ratkaisulla toteamaa joukkotuhontaa, rikosta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikosta tai sotarikosta tavalla, joka on omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan 10 §:ssä tarkoitettua ryhmää tai sen jäsentä kohtaan ja häiritsemään yleistä järjestystä, on tuomittava vakavan kansainvälisen rikoksen kieltämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Esityksen sivuilla 36-38 arvioidaan ehdotetun rangaistussäännöksen säätämisyjärjestystä. Minulla ei ole huomautettavaa sen suhteen, mitä ehdotuksessa tältä osin kirjoitetaan, mutta sen suhteen minulla on, mitä ehdotuksessa ei arvioida ollenkaan. Sen tosin totean, että toivottavasti ehdotettua kriminalisointia valmisteltaessa on riittävästi mietitty, voiko jonkin historiallisen tapahtuman kiistäminen olla niin vakava teko, että siitä pitää tuomita rikosoikeudellinen rangaistus.

Perustuslaillisena pulmana ehdotetussa rangaistussäännöksessä on nähdäkseni se, että säännöksen perusteella viimekädessä riippuu jopa hieman sattumanvaraisista seikoista, minkälainen suhtautuminen on kriminalisoitua ja minkälainen puolestaan ei. Tämä näkemykseni perustuu siihen, että tosiasias-
assa lienee ainakin jossain määrin sattumanvaraista, mitkä ehdotetussa lainkohdassa mainitut teot ovat historian kuluessa päätyneet tai tulevat jatkossa päätyään kansainvälisen rikostuomioistuimen käsittelyyn. Tästä puolestaan seuraa muun muassa se, että esimerkiksi Stalinin vainojen tai vaikkapa Kiinan Kulttuurivallankumouksen yhteydessä tapahtuneiden joukkosurmien kiistäminen olisi jatkossakin sallittua, koska nyt sanottuja rikoksia ihmisyyttä vastaan ei ole milloinkaan käsitelty kansainvälisessä rikostuomioistuimessa.¹

Perustuslaissa turvatun yhdenvertaisuuden kannalta yllä mainittua voidaan pitää kritiikille alttiina. Ja samaten tämä olisi ongelmallista myös sananvapauden suhteen, sillä voimassa ollessaan ehdotettu RL 11:10 b § rajoittaisi sananvapautta varsin valikoidusti, koska tosiasialliselta sisällöltään aivan yhtä moitittavien puheenvuorojen kriminalisoitu luonne riippuisi siitä, onko jotakin sinänsä historiallisena tosiasiana pidettyä joukkotuhontaa käsitelty kansainvälisessä tuomioistuimessa vaiko ei.

Ymmärrän kyllä, että etenkin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta ehdotetussa lainkohdassa tehty viittaus kansainväliseen rikostuomioistuimeen on välttämätön. Pulmaksi nyt tulee kuitenkin se, että sanottu viittaus yllä esitetyn tavoin rajoittaa käsillä olevassa hyvin erityislaatuudessa kriminalisoinnissa rikosoikeudellisen sanktioinnin kohteeksi joutuvien tekojen piiriä kritiikille erittäin alttiilla tavalla.

¹ Tätä esimerkkiluetteloa voisi jatkaa valitettavan pitkään.

3 Lopputulema

Yllä esitetyillä perusteilla ehdotettu kriminalisointi on ongelmallinen, sillä se rajoittaisi sananvapauden käyttämistä yhdenvertaisuutta loukkaavalla tavalla. Tästä syystä katson, että perustuslakivaliokunnan pitäisi hyvin tarkoin miettiä, voidaanko ehdotettu kriminalisointi säätää tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Itse en ole tästä ollenkaan varma.

Ihan lopuksi haluan vielä esittää valiokunnan edustajille sellaisen kysymyksen pohdittavaksi, että jos olisi voimassa säädös, jonka mukaan kansainvälisen tuomioistuimen syyksi lukeman sotarikoksen kiistäminen on kriminalisoitu, seuraisiko tästä kääntäen, että pitäisi kriminalisoida myös se, että väittää jonkin valtion syyllistyneen tällaiseen rikokseen ilman, että kansainvälinen tuomioistuin on antanut asiassa tuomion.

Turussa 9.9.2025

Mikko Vuorenpää
Professori
Lapin yliopisto